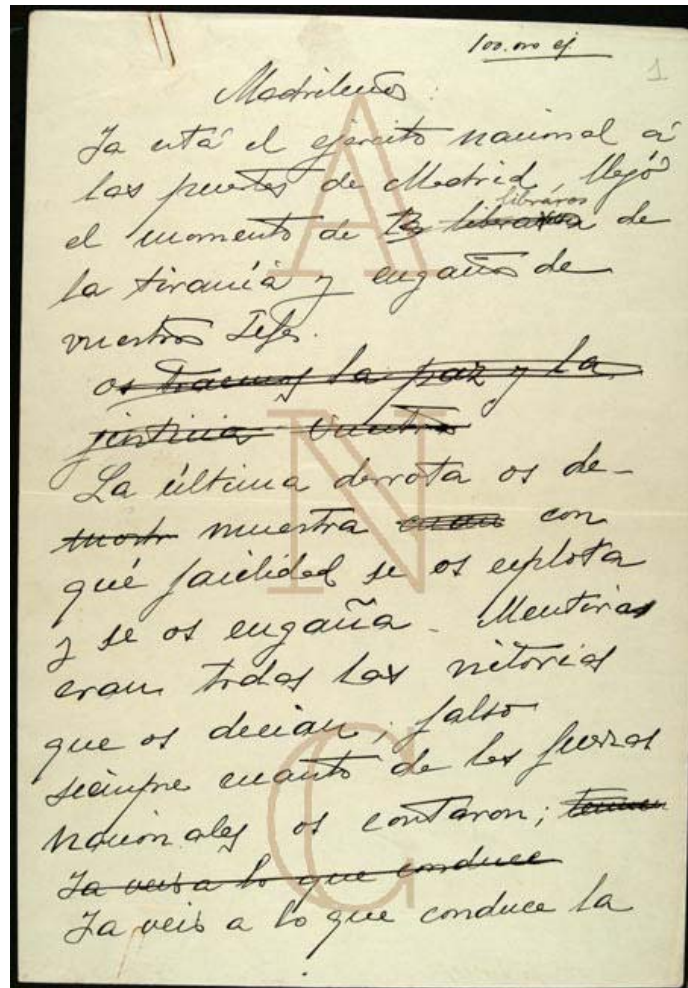

80È ANIVERSARI: ELS INICIS DE LA BATALLA DE MADRID

-LA PROPAGANDA COM INSTRUMENT DE GUERRA-

"Madrileños: Ya está el ejército nacional a las puertas de Madrid..."

5 de novembre de 1936

[ANC1-437-T-12](#)

Descripció

La imatge correspon a un esborrany d'una al·locució emesa per l'Estat major de l'Exèrcit rebel que havia de servir com a plantilla per imprimir pamflets propagandístics per ser llançats per Madrid per tal d'intentar convèncer a la ciutadania i a les tropes republicanes que deixessin de resistir el setge.

Interès del document

Es tracta d'un testimoni directe de la guerra propagandística que es va desenvolupar al llarg de la Guerra Civil espanyola. Es pot apreciar la principal funció d'aquest tipus d'arma: l'ús d'arguments concrets per persuadir a la ciutadania i a les forces republicanes de que era inútil oferir qualsevol tipus de resistència, tot convidant-los a unir-se a la seva causa.

D'altra banda, el document també ens pot ajudar a comprendre la situació en què es trobava la ciutat de Madrid en aquells moments. Aquesta proclama, datada del dia 5 de novembre de 1936, es va emetre abans del trasllat de la seu del govern de la República a València, que es va produir tan sols dos dies després. Així doncs, el document ens testimonia uns moments en què els atacs a la ciutat s'estaven intensificant considerablement. En aquest marc, davant del que semblava la caiguda imminent de la capital, les forces rebels van optar per intensificar l'ús de la guerra propagandística amb la finalitat d'assegurar la victòria.

Context

El juliol de 1936 va esclatar la Guerra Civil després que l'intent de cop d'Estat protagonitzat per alguns sectors de l'Exèrcit només triomfés en algunes parts del país. La impossibilitat de derrocar el govern de la Segona República va provocar que es configurassin dos bàndols: per una banda, els republicans, per l'altra, els rebels.

L'aixecament militar no va tenir èxit a Madrid, on els rebels van ser derrotats per les autoritats republicanes amb l'ajuda de les milícies organitzades pels sindicats i les organitzacions obreristes. Tot i així, una vegada consolidades les zones d'influència d'ambdós bàndols, els rebels es van marcar com a objectiu prioritari ocupar Madrid el més aviat possible. La capital d'Espanya va ser sotmesa a atacs constants, cada vegada més ferotges, en què es va recórrer a l'ús de tot tipus d'instruments: des de la utilització de mètodes tan destructius com els bombardejos aeris fins a l'explotació de la propaganda bèl·lica com a eina per sembrar la discòrdia al sí el bàndol enemic. El govern de la República, davant l'amenaça de que la ciutat pogués caure en mans dels rebels, es va retirar a València el dia 7 de novembre de 1936. Convertida en símbol de la resistència al feixisme, la ciutat va rebre la solidaritat i ajut d'arreu de l'Espanya republicana fins que, finalment, l'any 1939 es va lliurar a les tropes franquistes.

L'ús de la propaganda va jugar un paper fonamental en aquesta guerra. Ambdós bàndols bel·ligerants van comptar amb mecanismes de propaganda ben organitzats, estructurats i eficients amb l'objectiu de conscienciar i convèncer a la ciutadania de la justícia i legitimitat de la causa que defensaven.

Qüestions:

1. Llegiu del document i:
 - Digueu per què creieu que es va emetre aquesta al·locució, tot posant-ho en relació amb el context.
 - Identifiqueu quins termes fa servir l'al·locució per referir-se als republicans.
 - Digueu quins arguments fa servir l'al·locució per persuadir la ciutadania madrilenya.

Accés al document: <https://goo.gl/7q6zx3>

Accés a la transcripció: <https://goo.gl/ckUL4i> 2.

2. Comenteu el document seguint aquesta pauta: <https://goo.gl/lwx9d9>

Per continuar indagant:

Fonts arxivístiques

Documents textuals

Proclama. "Españoles: Muy próxima la fecha de la toma de Madrid por las tropas nacionales...". 24 d'octubre de 1936. ANC1-437-T-7.

Proclama. "Españoles: Se acabó el engaño, las fuerzas nacionales están a las puertas de Madrid...". 29 d'octubre de 1936. ANC1-437-T-8.

Proclama. "Madrileños: Como os han engañado mentiendoos victorias en el mismo frente de Madrid...". 11 de noviembre de 1936. ANC1-437-T-20.

Proclama. "Madrileños: En los alrededores de Madrid se encuentran preparados trenes...". 11 de noviembre de 1936. ANC1-437-T-18.

Proclama. "¡Madrileños!: Llegadas las fuerzas nacionales a las puertas del corazón de Madrid...". 8 de noviembre de 1936. ANC1-437-T-15.

Proclama. "¡Madrileños!: Madrid va a ser liberado. Tened calma, y apartaos de la zona de combate...". 7 de noviembre de 1936. ANC1-437-T-14.

Proclama. "Madrileños: Tenéis las tropas nacionales sobre los puentes de Madrid y sigue el engaño del pueblo por sus explotadores...". 10 de noviembre de 1936. ANC1-437-T-16.

Documents no textuais

Documents fotogràfics

Cantonada dels carrers Mayor i Postas. 1936. Autor no identificat. ANC1-722-N-91.

Carrer Sant Jeroni a Madrid. 1936. Autor: no identificat. ANC1-722-N-82.

Combatents republicans defensant una trinxera excavada al *Parque del Oeste*, a Madrid. [novembre – desembre de 1936]. Autor no identificat. ANC1-1-N-470.

El Mercat del Carme a Madrid totalment destruït. 1936. Autor no identificat. ANC1-722-N-86.

Reproducció d'una fotografia d'una línia de tiradors [a Madrid]. [novembre de 1936]. Autor no identificat. ANC1-555-N-183.

Reproducció d'una fotografia d'uns soldats disparant protegits per una barricada [a Madrid]. [novembre de 1936]. Autor no identificat. ANC1-555-N-184.

Nens adormits a una estació de metro utilitzada com a refugi contra els bombardeigs aeris, a Madrid. [novembre - desembre de 1936]. Autor: Hans Namuth / Georg Reisner (atribuït). ANC1-1-N-320.

Noia asseguda al costat de tres nens adormits a una estació de metro utilitzada com a refugi contra els bombardeigs aeris, a Madrid. [novembre – desembre de 1936]. Autor: Hans Namuth / Georg Reisner (atribuït). ANC1-1-N-331.

Reproducció del cartell "Madrid" de UGT. [novembre de 1936]. Autor no identificat. ANC1-555-N-287.

Reproducció d'una fotografia dels efectes d'un bombardeig sobre l'església de Sant Sebastià a Madrid. [novembre de 1936]. Autor no identificat. ANC1-555-N-230.

Reproducció d'una fotografia d'una anciana i una nena refugiades al metro de Madrid. [novembre de 1936]. Autor no identificat. ANC1-555-N-231

Una casa de la plaça d'Antonio Martín a Madrid. 1936. Autor no identificat. ANC1-722-N-92.

Trinxeres excavades, a [la Ciudad Universitària de Madrid]. [novembre - desembre de 1936]. Autor no identificat. ANC1-1-N-493.

Documents impresos

Criminals!. 1938. Autor no identificat. ANC1-151-N-137.

Altres fonts

Bibliografia

ARASA, Daniel. La batalla de las ondas en la Guerra Civil española. Maçanet de la Selva: Gregal, 2015.

BEEVOR, Antony. *La Guerra Civil española*. Barcelona: Crítica, 2005.

GRANDELA, Manuel. *Balas de papel: anecdotario de propaganda subversiva en la Guerra Civil Española*. Barcelona: Salvat, 2002.

PRESTON, Paul. *La Guerra Civil Española*. Barcelona: Plaza & Janés, 2001.

PUELL, Fernando & HUERTA, Justo. *Atlas de la Guerra Civil española: antecedentes, operaciones y secuelas militares: 1931-1945*. Madrid: Síntesis, 2007.

TRANCHE, Rafael. *El Pasado es destino: propaganda y cine del bando nacional en la Guerra Civil*. Madrid: Cátedra, 2011